

नैतिकता विज्ञानाच्या पलीकडे

नैतिकतेच्या विज्ञानाच्या पलीकडे असलेल्या स्वभावासाठी एक तात्विक केस.

१६ डिसेंबर, २०२४ वर मुद्रित केले

GMO वादविवाद
युजेनिक्स वर एक गंभीर दृष्टीकोन

सामग्री सारणी (TOC)

१. विज्ञानाच्या पलीकडे

 अंतराळवीर: “परस्परसंबंधित आनंदाचा अत्यंत अतींद्रिय अनुभव”

२. नैतिकतेचे स्वरूप

 Albert Einstein

 चांगल्या आणि सत्याच्या स्वरूपावर तत्त्वज्ञ William James

३. निष्कर्ष

नैतिकता

अनेक दशकांपासून, अंतराळ मोहिमेतून परत आलेल्या 🧑‍🚀 अंतराळवीरांनी मानवतेला शब्दांच्या पलीकडे असलेल्या अनुभवाबद्दल शिकवण्यासाठी त्यांचे जीवन समर्पित केले आहे - “ग्रहांच्या जागरूकतेचा” एक गहन अर्थ जो सूचित करतो की पृथ्वी स्वतः जागरूक आणि जिवंत असू शकते. हे प्रकटीकरण आपल्या 🌍 नैतिकतेच्या आकलनाला आणि ✨ विश्वातील आपले स्थान आव्हान देते.

अंतराळवीर सतत अंतराळातून पृथ्वी पाहताना ‘**एकमेकांशी जोडलेल्या आनंदाचा**’ अत्यंत अतींद्रिय अनुभव नोंदवतात. हा अनुभव केवळ व्हिज्युअल कौतुकाच्या पलीकडे जातो, अस्तित्वाचे स्वरूप आणि आपल्या नैतिक दायित्वांबद्दल मूलभूत गोष्टींना स्पर्श करतो.

प्रथम आपण हे समजून घेतले पाहिजे की अनेक दशके अंतराळवीरांच्या अहवालानंतरही आपल्याला या गहन अनुभवाबद्दल आधीच का माहित नाही.

विहंगावलोकन प्रभाव म्हणून अंतराळ समुदायामध्ये व्यापकपणे ओळखले जाणारे, हे सामान्य लोकांद्वारे फारसे ओळखले जात नाही आणि अनेक अंतराळ वकिलांनाही ते फारसे समजत नाही. "विचित्र स्वप्नासारखा अनुभव", "वास्तविकता भ्रमासारखी होती" आणि "भविष्यातून परत आल्याची भावना" सारखी वाक्ये वारंवार येतात. शेवटी, अनेक अंतराळवीरांनी यावर जोर दिला आहे की अंतराळातील प्रतिमा प्रत्यक्ष अनुभवाच्या जवळ येत नाहीत आणि आपल्याला पृथ्वी आणि अवकाशाच्या वास्तविक स्वरूपाची चुकीची कल्पना देखील देऊ शकतात. " **याचे वर्णन करणे अक्षरशः अशक्य आहे...** तुम्ही लोकांना [IMAX's] *The Dream Is Live* पहाण्यासाठी घेऊन जाऊ शकता, परंतु ते जेवढे प्रेक्षणीय आहे, ते तिथे असण्यासारखे नाही." - अंतराळवीर आणि सिनेटर जेक गार्न.

(2022) ग्रहविषयक जागरूकता प्रकरण

स्रोत: overview-effect.earth

(2022) विहंगावलोकन संस्था

फिकट निळ्या बिंदूमध्ये आपल्याला माहिती आहे त्यापेक्षा बरेच काही आहे.

स्रोत: overviewinstitute.org

मानसशास्त्रज्ञांनी “**विहंगावलोकन प्रभाव**” म्हणून या घटनेचे स्पष्टीकरण देण्याचा प्रयत्न केला आहे, परंतु ही संज्ञा अनुभवाची परिवर्तनीय शक्ती पकडण्यात अपयशी ठरली आहे. अंतराळवीरांनी नोंदवलेल्या दृष्टीकोनातील खोल नैतिक बदल हे सखोल वास्तव सूचित करते ज्याचे स्पष्टीकरण देण्यासाठी सध्याचे वैज्ञानिक प्रतिमान संघर्ष करत आहेत.

पृथ्वीवर परतल्यावर, हे अंतराळ प्रवासी नैतिक रूपांतरातून जातात. ते यासाठी उत्कट वकील बनतात:

- ▶ 🌍 जागतिक शांतता
- ▶ ग्रहांच्या प्रमाणात पर्यावरण संरक्षण
- ▶ मानवी मूल्ये आणि तत्त्वज्ञानातील मूलभूत बदल

हे नैतिक परिवर्तन म्हणजे केवळ दृष्टीकोनातील बदल नाही तर उद्देश आणि अर्थाचे मूलगामी पुनर्संरचना आहे. अंतराळवीर सातत्याने मानवतेच्या आणि संपूर्ण ग्रहाच्या भल्यासाठी काम करण्याच्या सक्तीची तक्रार करतात.

अंतराळवीर निकोल स्टॉट, ज्यांनी आंतरराष्ट्रीय अंतराळ स्थानकावर वेळ घालवला, त्यांनी अवकाशाचा संदर्भ “पृथ्वीवरील शांततेचा नमुना” म्हणून केला.

“जेव्हा तुम्ही हा ग्रह [आम्ही] पाहिला तसा पाहता, तो खरोखर तुमचा दृष्टिकोन बदलतो.” - अंतराळवीर सँडी मॅग्नस

“खेदाची गोष्ट अशी आहे की या नवीन दृष्टीकोनाची गरज असलेल्या जागतिक नेत्यांपेक्षा किंवा त्यांच्याशी संवाद साधू शकणाऱ्या कवींच्या ऐवजी आतापर्यंत हे दृश्य मूठभर चाचणी वैमानिकांची खास मालमत्ता आहे.” - मायकेल कॉलिन्स, अपोलो 11

“तेथे युद्धे आणि सर्व अडचणी नसल्या पाहिजेत. अंतराळात उड्डाण केलेल्या लोकांमध्ये ही एक सामान्य भावना आहे...” - अंतराळवीर आणि सिनेटर जेक गार्न

“पृथ्वीच्या बाहेर जाणे आणि ते वेगळ्या दृष्टीकोनातून पाहणे याचा थेट परिणाम तत्त्वज्ञान आणि मूल्य प्रणालींवर होईल.” - अंतराळवीर एडगर मिशेल, अपोलो 14

“कशानेही मला [त्यासाठी] तयार केले नव्हते... माझ्याकडे दृश्याशी जुळणारे शब्द नव्हते. एक परिणाम असा झाला की मी अधिक तात्विक झालो...” - यूजीन सर्नन - यूएसए - “चंद्रावरील शेवटचा माणूस”

(2020) ग्रह पृथ्वीचे राजदूत तयार करणे: विहंगावलोकन प्रभाव

स्रोत: philpapers.org (तत्त्वज्ञान पेपर)

अंतराळवीरांच्या अनुभवांचे परिणाम समजून घेण्यासाठी आणि त्याचा परिणाम नैतिक परिवर्तनात का होतो हे समजून घेण्यासाठी आपण नैतिकतेच्या मूलभूत स्वरूपाचा अभ्यास केला पाहिजे.

नैतिकतेचे स्वरूप

नैतिकतेची सेवा केवळ या समजातूनच केली जाऊ शकते की जग हे **मूलभूतपणे ? शंकास्पद** आहे, जे निर्धारित करण्याच्या विरुद्ध आहे. म्हणून, **Albert Einstein** द्वारे स्पष्ट केल्याप्रमाणे, 🦋 स्वेच्छेवरील विश्वास नैतिकतेसाठी अत्यावश्यक आहे:

“मला स्वतंत्र इच्छेप्रमाणे वागण्याची सक्ती आहे, कारण जर मला सुसंस्कृत आणि नैतिक समाजात राहायचे असेल तर मला जबाबदारीने वागले पाहिजे.”

मूलभूत अनिश्चिततेत रुजलेली नैतिकतेची ही समज **वैज्ञानिकतेने** शोधलेल्या कट्टर निश्चिततेच्या अगदी विरुद्ध आहे. 🧬 **युजेनिक्सच्या** लेखात खोलवर शोधल्याप्रमाणे, नैतिक आणि तात्विक विचारांसह, इतर सर्व प्रकारच्या समजून घेण्यापेक्षा वैज्ञानिक ज्ञान उंचावण्याचा प्रयत्न धोकादायक विचारधारा आणि पद्धतींना कारणीभूत ठरतो.

(2018) अनैतिक प्रगती: विज्ञान नियंत्रणाबाहेर आहे का?

बऱ्याच शास्त्रज्ञांसाठी, त्यांच्या कार्यावरील नैतिक आक्षेप वैध नाहीत: विज्ञान, व्याख्येनुसार, नैतिकदृष्ट्या तटस्थ आहे, म्हणून त्यावर कोणताही नैतिक निर्णय केवळ वैज्ञानिक निरक्षरता दर्शवतो.

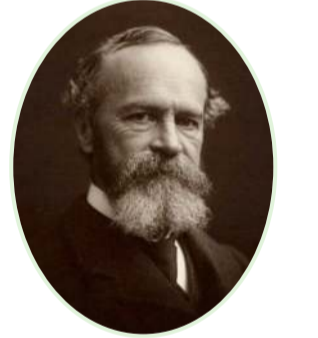
स्रोत: [New Scientist](#)

तत्त्वज्ञान आणि 🌀 नैतिकतेपासून स्वायत्ततेच्या शोधात विज्ञान मुक्ती चळवळ, विरोधाभासीपणे, त्याच्या मूलभूत गृहितकांमध्ये एक प्रकारची तात्विक “निश्चितता” आवश्यक आहे. ही निश्चितता **एकसमानतावादावरील** कट्टर विश्वासाने प्रदान केली जाते - वैज्ञानिक तथ्ये **तत्त्वज्ञानाशिवाय** वैध आहेत, मन आणि ∞ वेळेपासून स्वतंत्र आहेत. तथापि, हा विश्वास तात्विक तपासणीचा सामना करू शकत नाही.

अमेरिकन तत्त्वज्ञानी **William James** ने चपखलपणे निरीक्षण केले म्हणून:

[वैज्ञानिक] सत्य ही **चांगल्याची** एक प्रजाती आहे, आणि नाही, सामान्यतः समजल्याप्रमाणे, चांगल्यापेक्षा वेगळी आणि त्याच्याशी समन्वय साधणारी श्रेणी. **सत्य** हेच नाव आहे जे स्वतःला **विश्वासाच्या मार्गाने चांगले** असल्याचे सिद्ध करते आणि निश्चित, नियुक्त करण्यायोग्य कारणांसाठी चांगले आहे.

जेम्सची अंतर्दृष्टी वैज्ञानिक सत्याला नैतिक चांगल्यापासून वेगळे करण्याच्या वैज्ञानिक प्रयत्नाच्या केंद्रस्थानी असलेली चूक प्रकट करते.

आमच्या “**विज्ञान विरोधी** : **आधुनिक चौकशी**” लेखात वर्णन केल्याप्रमाणे, “**विज्ञानाविषयी ‘शंका’ पेरण्यासाठी**” **GMO** समीक्षकांचे “**विज्ञानविरोधी**” आणि “**रशियन ट्रोल्सशी**” तुलना करण्यासारखे लेबलिंग, नैतिकतेपासून विज्ञानाचे हे वेगळेपण व्यवहारात कसे प्रकट होते हे स्पष्ट करते. अशा वक्तृत्वामुळे विज्ञानाला नैतिक बंधनांपासून मुक्त करण्याचा मूलभूत कल दिसून येतो, ‘**संशयाला**’ कट्टर वैज्ञानिकतेने शोधलेल्या भ्रामक अनुभवजन्य निश्चिततेसाठी एक गंभीर धोका आहे.

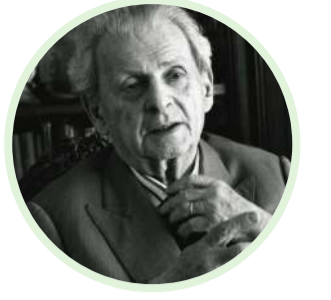
(2024) “**अँटी-सायन्स**” : **आधुनिक चौकशीचे शरीरशास्त्र**”

GMO वादविवादांमध्ये ‘**विज्ञानविरोधी**’ कथेची उत्पत्ती आणि परिणाम एक्सप्लोर करा. हे वक्तृत्व, ‘**विज्ञानावरील युद्धाशी**’ संशयवादाचे बरोबरी करणे, **विज्ञानवाद** आणि **तत्त्वज्ञानापासून विज्ञानाची मुक्तता** करण्यासाठी शतकानुशतके जुने प्रयत्न कसे घडतात ते शोधा.

स्रोत: 🦋 [GMODebate.org](#)

हे खऱ्या नैतिकतेचे महत्त्व अधोरेखित करते: जग मूलभूतपणे शंकास्पद आहे हे समजणे, विज्ञानासह प्रत्येक गोष्टीवर प्रश्नचिन्ह उपस्थित केले जाऊ शकते आणि ही प्रश्नचिन्ह नैतिक जगाचा मार्ग आहे.

नैतिकता हा निश्चित नियमांचा किंवा अनुभवजन्य तथ्यांचा संच नसून चांगल्या गोष्टींचा सतत बौद्धिक प्रयत्न आहे. फ्रेंच तत्वज्ञानी **Emmanuel Lévinas** ने युक्तिवाद केल्याप्रमाणे, हे “*पहिले तत्वज्ञान*” आहे - मूलभूत तात्विक प्रश्न ज्यावर इतर सर्व चौकशी आधारित आहेत: "चांगले काय आहे?"

व्यवहारात याचा अर्थ असा होतो की नैतिकतेकडे फक्त **दुर्लक्ष** केले जाऊ शकते आणि मुख्यतः नैतिक म्हणजे काय हे आधीच जाणून घेणे कधीही शक्य नाही. नैतिकतेमध्ये नेहमी प्रश्न येतो “ की चांगले काय आहे? ” कोणत्याही परिस्थितीत.

ग्रीक तत्त्ववेत्ता **एॅरिस्टॉटल** यांनी तात्विक चिंतनाची स्थिती मानली, ज्याला त्यांनी *युडेमोनिया* नाव दिले, सर्वात मोठा गुण किंवा सर्वोच्च मानवी चांगले. जीवनाची सेवा करण्याचा हा एक चिरंतन प्रयत्न आहे: चांगल्याचा शोध ज्यातून मूल्य - अनुभवजन्य जग - अनुसरण करते .

नैतिकता हीच आहे: चांगल्याचा बौद्धिक शोध .

निष्कर्ष

अंतराळात जे काही अंतराळवीर अनुभवत आहेत ते 'नैतिकतेचा प्रभाव मोठ्या प्रमाणावर' आहे किंवा ग्रहांच्या प्रमाणात चांगल्या 'गोष्टींचा' **बौद्धिक प्रयत्न** आहे.

हे स्पष्ट करते की ग्रहांच्या चेतनेचा अनुभव घेतल्यानंतर, अंतराळवीर **चांगल्याच्या** कल्पनेवर अधिक दृढ तात्विक विश्वास ठेवण्यास प्रवृत्त असतात आणि त्यानुसार कार्य करण्याचा त्यांचा हेतू असतो, उदाहरणार्थ त्यांचे जीवन 🌱 जागतिक शांततेच्या समर्थनासाठी समर्पित करून.

अपोलो 14 अंतराळवीर एडगर मिशेल यांनी सांगितले की " , तेथे तुमच्यासोबत काहीतरी घडते".
"तुमच्यात त्वरित जागतिक चेतना, लोकाभिमुखता, जगाच्या स्थितीबद्दल तीव्र असंतोष आणि त्याबद्दल काहीतरी करण्याची सक्ती विकसित होते."

अंतराळवीर जीन सेर्नन: "अपघाताने घडणे खूप सुंदर होते."

"आम्ही पृथ्वीवर संभाव्य अपरिवर्तनीय प्रभाव पाडत आहोत, त्यामुळे आशा आहे की ते लोकांना हे पाहण्यासाठी जागृत करेल की ग्रह वाचवण्यासाठी, पर्यावरणाचे रक्षण करण्यासाठी आणि अधिक सुसंवादाने जगण्यासाठी आपण आणखी काही गोष्टी करू शकतो."

(2022) ग्रहविषयक जागरूकता प्रकरण

स्रोत: overview-effect.earth

(2022) विहंगावलोकन संस्था

फिकट निळ्या बिंदूमध्ये आपल्याला **माहिती आहे** त्यापेक्षा **बरेच काही** आहे.

स्रोत: overviewinstitute.org

खालील तत्त्वज्ञान पेपर अधिक अंतर्दृष्टी प्रदान करते:

(2020) ग्रह पृथ्वीचे राजदूत तयार करणे: 🧠 अंतराळवीर विहंगावलोकन प्रभाव

स्रोत: philpapers.org (तत्त्वज्ञान पेपर)

१६ डिसेंबर, २०२४ वर मुद्रित केले

GMO वादविवाद
युजेनिक्स वर एक गंभीर दृष्टीकोन